Rezultatele preliminarii ale cercetărilor perieghetice în bazinul r. Cogâlnic din anul 2020. Situl de la Ecaterinovca-Ialpugeni-*Valea Jeparului**

Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC

În lista monumentelor arheologice cunoscute în bazinul r. Cogâlnic, un interes deosebit pentru o cercetare complexă îl prezintă așezarea stratificată de la Ecaterinovca-Ialpugeni-*Valea Jeparului.* Situl respectiv a fost descoperit de subsemnații în primăvara anului 2016, cu ocazia unor periegheze efectuate de-a lungul Valului lui Traian de Sus (VTS), în zona de hotar a moșiilor comunelor Ecaterinovca și Ialpugeni (r-nul Cimișlia), fiind amplasat pe panta estică a *Văii Jeparului*. Unicitatea sitului este determinată de întretăierea lui cu VTS. Materialul acumulat în anul 2016 la suprafața sitului, dar și în cele două sondaje de dimensiuni restrânse, realizate pe presupusul loc de trecere a VTS, au scos în evidență o varietate de artefacte, care aparțin la două nivele de locuire. Primul se datează în sec. IV d. Hr. și se atribuie culturii Sântana de Mureș-Cherniakhov, iar al doilea se încadrează în sec. XVIII - începutul sec. XIX.

În anul 2020, odată cu inițierea proiectului de cercetare interdisciplinară a patrimoniului arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic, s-a revenit la cercetarea sitului respectiv pe două dimensiuni: cartografică și perieghează complexă, a două urmând să identifice zona prioritară pentru viitoare cercetări non-invazive geofizice.

Sursele cartografice. Valea Cogâlnicului nu s-a bucurat de interes din partea cartografilor din evul mediu, primele hărți ale regiunii, cu detaliere ridicată, fiind elaborate în contextul războaielor ruso-turce. Cele mai vechi așezări umane, localizate în *Valea Jeparului/Valea Ecaterinovca,* au fost identificate pe „Harta Moldovei" a generalului Bawr (realizată în anii '70 ai sec. XVIII), și anume o localitate numită *Kudurugliu,* așezată pe sectorul nordic al sitului, pe ambele maluri ale pârâului, iar ceva mai la sud de VTS este atestată o altă seliște – *Dschapar*, denumirea respectivă fiind moștenită în denumirea

* Comunicarea a fost realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică".

Valea Japarului, termenul *jafar,* în traducere din limbile turcice, însemnând o apă, un pârâu sau râuleț. Aceleași localități cu denumiri ușor modificate – *Kuduruglin* și *Dșapar* – se regăsesc pe o hartă militară, publicată la Sankt-Petersburg în 1800. Pe harta Rusiei pregătită pentru Napoleon către 1812, dar și cele ulterioare semnate de Schubert, localitățile nu mai apar, din a doua jumătate a sec. XIX, pe hărțile de epocă, în zonă fiind atestate doar câteva fântâni și toponimul *Valea Jeparului*.

Cercetarea perieghetică a fost realizată pe cele două sectoare ale sitului, delimitate de VTS, fiind acumulat un număr considerabil de vestigii arheologice, în mare parte ceramică, dar și ustensile, podoabe și alte piese din fier, bronz și metal alb, din rândul cărora se evidențiază o monedă de bronz otomană (?). Materialul ceramic, în proporție de cca 95%, aparține culturii Sântana de Mureș-Cherniakhov (fragmente de la vase de producție locală, confecționate cu mâna sau la roată, de culoare cenușie, precum și fragmente de vase de import, predominant de la amfore de culoare alburie și roșietică), celelalte cca 5% de cioburi provenind de la vase lucrate la roată, de culoare cafenie-cărămizie, ce se datează în epoca premodernă și modernă.

Cercetările de suprafață realizate în anul 2020 pe situl Ecaterinovca-Ialpugeni-*Valea Jeparului* au confirmat existența celor două nivele de locuire din perioada marilor migrații și începutul perioadei moderne, iar sursele cartografice identifică a două etapă cu o seliște a tătarilor, numită *Kuduruglіu* sau *Kuduruglin*, dispărută la limita primelor două decenii ale sec. XIX.